

Colin Dexter

Näitsik on surnud

Inglise keelest tõlkinud Jana Linnart

Originaali tiitel:
Colin Dexter
The Wench Is Dead
Pan Books 2016

Toimetanud Siiri Soidro
Kujundanud Kaia Rähn

Copyright © Colin Dexter 1989
First published 1989 by Macmillan. First published in paperback 1990
by Pan Books. This paperback edition published 2016 by Pan Books an imprint
of Pan Macmillan, a division of Macmillan Publishers International Ltd

Tõlge eesti keelde © Jana Linnart ja Tänapäev, 2019

ISBN 978-9949-85-586-5

www.tnp.ee

Trükitud AS Pakett trükikojas

Kanalitesse kiindunud Harry Judge'ile, kes tutvustas mulle
John Godwini romaani „Christine Collinsi mõrv“,
kütkestavat ülevaadet varaviktoriaanlikust mõrvast.

Olen teile mõlemale sügavalt tänu võlgu.
(John Godwini teos on kättesaadav Staffordi raamatukogu
osakonnajuhataja kaudu.)

Tänuavaldused

Autor ja kirjastajad tänavad kõiki, kes on andnud lahke loa autorikaitsega materjalide kasutamiseks:

Oxfordi muuseumiametit Oxfordi kanali kaardi eest;

Century Hutchinson Limitedi David Graysoni „Seiklused imedemaal“ katkendite eest;

Faber and Faber Ltd T. S Elioti „Nelja kvarteti“ katkendi „Little Gidding“ eest;

David Higham Associates Limitedi Dorothy L. Sayersi „Julia Wallace'i mõrva“ katkendi avaldamise eest (väljaandja Gollancz);

Methuen London Limitedi Bertolt Brechti „Mees on mees“ katkendi eest;

Oxfordshire'i terviseametit „Patsientide ja külastajate käsiraamatu“ katkendi eest;

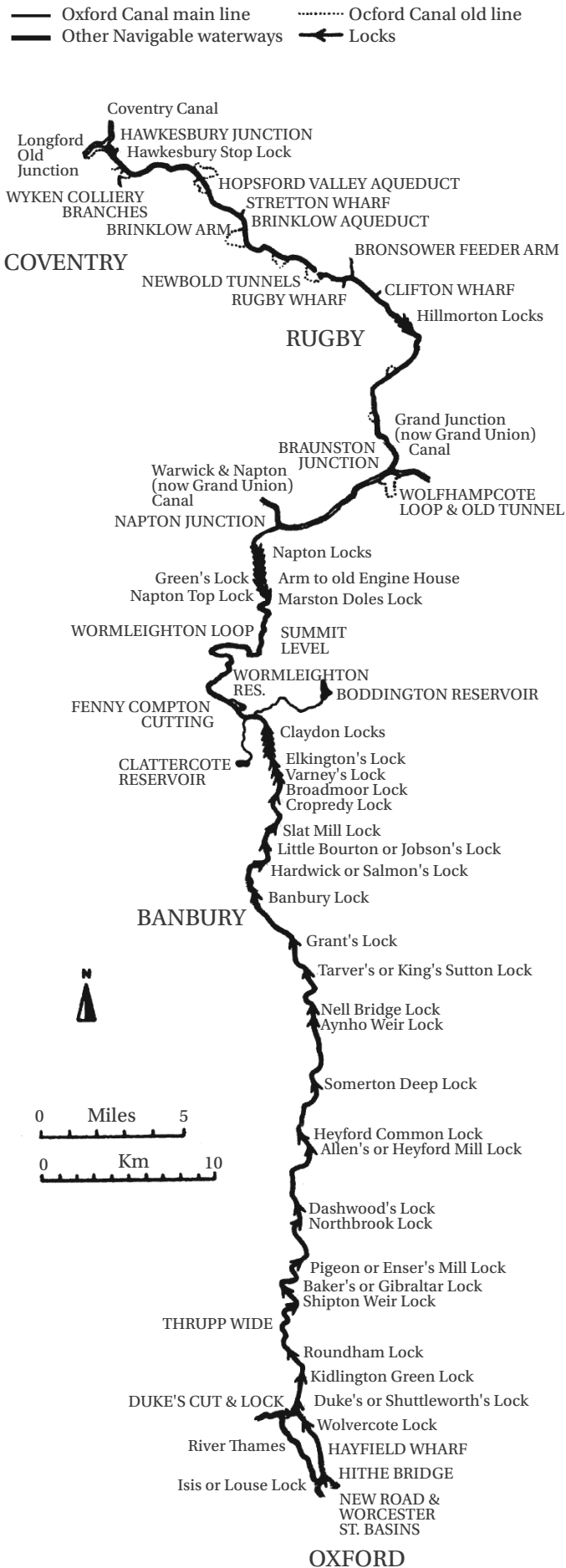
Oxford Illustrated Pressi James Stevens Curli „Oxfordi murenemise“ katkendi eest;

Routledge, Chapman and Halli Marshall McLuhani „Meedia mõistmise“ katkendi eest;

Autorite Ühingut Bernard Shaw' „Tagasi Metuusala juurde“ katkendi eest (väljaandja Longman).

Oleme püüdnud leida kõiki autoriõiguste valdajaid, ent kui mõnest on tahtmatult üle vaadatud, siis teevad autor ja kirjastaja esimesel võimalusel vajalikud täiendused.

THE OXFORD CANAL

*Sa oled hooranud, kuid see juhtus teises riigis,
Ja pealegi on näitsik surnud*
(Christopher Marlowe, „Malta juut“)

ESIMENE PEATÜKK

*Mõtlemine sõltub täielikult kõhust, kuid sellest hoolimata ei ole need,
kellel on parim magu, parimad mõtlejad.*
(Voltaire, kirjas d'Alembertile)

Teisipäeval tundis ta end hooti halvasti. Kolmapäeval oli tal sagedasti päris paha. Neljapäeval tundis ta end sagedasti halvasti, kuid päris paha oli tal vaid hooti. Reede hommikul, seest tühi, loid ja pööraselt väsinud, leidis ta suure raskusega energiat, et ennast voodist telefoni juurde vedada ja vabandada ülemuste ees Kidlingtoni politsei peakorteris oma tõenäolise tööle mitteilmumise pärast sel hilisel novembrikuu päeval.

Laupäeva hommikul ärgates tajus ta rõõmuga, et tunneb end oluliselt paremini, ning istus oma Põhja-Oxfordi poissmehekorteri köögis, seljas Lido lamamistooli meenutav kärtstriibuline pidžaama, ja kaalus, kas kõht suudaks Weetabixi küpsisega toime tulla, kui telefon helises.

„Morse kuuleb,“ ütles ta.

„Tere hommikust, *sir*.“ (Meeldiv hääl!) „Kas te jääksite natukeseks liinile, komissar tahab teiega paar sõna rääkida.“

Morse jäi liinile. Polnud ju erilist valikuvõimalust. Mitte mingit võimalust, kui aus olla, ja Morse lasi pilgu üle pealkirjade The Timesis, mis oli äsja väikeses esikus läbi kirjapilu saabunud – hilja, nagu laupäeviti ikka.

„Ma ühendan teid komissariga,“ ütles seesama meeldiv hääl, „üks hetk, palun!“

Morse ei lausunud midagi, ent peaaegu palvetas (madalkiriku ateisti kohta midagi üsna erakordset), et Strange hakkaks liikuma, tuleks telefonile ja ütleks, mis tal öelda on ... Ta laubale tekkisid higipiisad ja vasak käsi otsis pidžaamajaki taskust taskurätikut.

„Ahh! Morse? Jah? Ahh! Kurb kuulda, et oled pisut lössis, vana-poiss. Seda liigub praegu palju ringi. Mu naise vend sai selle – millal see oligi – umbes kahe nädala eest. Ei! Ma valetan, see pidi olema vähemalt kolm nädalat tagasi. Aga see ei ole ju oluline, mis?“

Morse'i laubale olid tekkinud suured higipiisad ning ta pühkis uuesti nägu ja pomises telefoni paar kohusetundlikult nõustuvat häälightsust.

„Loodan, et ma ei ajanud sind voodist välja.“

„Ei, ei, *sir*.“

„Tore. Siis on hästi. Mõtlesin, et ütlen lihtsalt paar kiiret sõna, muud midagi. Ee ... kuule, Morse!“ (Oli selge, et Strange'i mõtted olid kuhugi jõudnud.) „Pole põhjust täna välja tulla, mitte mingit põhjust. Kui sa end just äkki palju paremini ei tunne. Usun, et tuleme siin toime. Surnuaiad on asendamatuid inimesi täis, mis?“

„Täna, *sir*. Teist oli väga lahke helistada, hindan seda kõrgelt, aga ma olen sel nädalal niikuinii ametlikult vaba ...“

„Jah? Või nii! See on tore! See on ee ... väga hea, kas pole? Annab võimaluse jääda voodisse.“

„Võib-olla, *sir*,“ vastas Morse väsinult.

„Aga sa ütlesid, et oled üleval.“

„Jah, *sir*!“

„Mine siis tagasi voodisse, Morse! See annab sulle võimaluse korralikult puhata – see nädalavahetus – kas pole nii? Täpselt õige asi, veidi puhkust, kui tunned ennast pisut lössis, kas pole? Täpselt seda ütles arst mu naisevennale, millal see nüüd oligi ...“

Hiljem tundus Morse'ile, et ta oli lõpetanud selle telefonivestluse viisakalt ja väljendanud kohast muret Strange'i paraneva naisevenna suhtes, ta mäletas enda meelest, et pühkis uuesti peoga üle lauba, mis

oli nüüd väga märg ja väga-väga külm, tõmbas siis kaks-kolm korda sügavalt hinge – ja sööstis vannituppa ...

Koristaja proua Green, kes käis teisipäeva ja laupäeva hommikuti, oli see, kes helistas otsekohe 999 ja nõudis kiirabi. Ta oli leidnud oma tööandja istumas esikus, selg vastu sein: teadvusel, pealtnäha kaine ja suhteliselt vastuvõetava välimusega, kui välja arvata pidžaama-esisel laiuvad tumedad punakaspruunid plekid, mis meenutasid nii värvilt kui ka tekstuurilt proua Greenile setet kohvikannu põhjas. Ta teadis täpselt, mida need tähendavad, sest too mõtlematult julm arst oli teinud täiesti selgeks – nüüd oli sellest viis aastat –, et kui ta oleks otsekohe arstile helistanud, oleks härra Green endiselt võinud ...

„Jah, täpselt nii,“ kuulis proua Green end üllatavalt käskivalt ütlemas, „Banbury Roadi ringtee lõunaküljel. Ma ootan teid.“

Samal hommikul kell veerand üksteist lasi vaid pooleldi tõrges Morse aidata end kiirabiautosse, kus ta istus, susses ja torkiv hall tekk ümber puhta pidžaama tõmmatud, trotslikult keskealises vormiriietuses naise vastas, kes paistis võtvat tema keeldumist heita kandraamile pikali isikliku solvanguna ning lükkas nüüd vaikides valge emaileeritud neerukausi Morse'ile sülle, kui mees uuesti oht-ralt ja häälekalt oksendas, samal ajal kui kiirabiauto sõitis mööda Headley Wayd üles, keeras vasakule John Radcliffe'i haigla territooriumile ning peatus viimaks erakorralise meditsiini osakonna ukse ees.

Alistunult haigla ratasvoodis lamades torkas Morse'ile pähe, et ta oleks võinud seal pool tosinat korda surra, ilma et keegi oleks seda tähele pannud. Kuid ta oli alati olnud kannatamatu hing (eriti hotellides hommikueinet oodates) ja tegelikult ei pruukinud kuluda nii palju aega nagu talle tundus, enne kui valges kitlis abitöötaja võttis temaga ruttamata läbi küsimustiku, mis ulatus lähisugulaste nimedest (keda Morse'i puhul ei olnud olemas) kuni religioosete eelistusteni (mida ei olnud paraku samuti enam olemas). Ent kui

see initsiatsiooniriitus läbi sai – nagu oleks ta klubisse astunud ja avalduse allkirjastanud –, kasvas huvi tema vastu märgatavalt. Kusagilt ilmus kohusetundlikult noor meditsiiniõde, võttis vasaku käega kangeks targeldatud kitlirevääri kella ja mõõtis vasaku käega Morse'i pulssi, seejärel pingutanud (Morse'i jaoks) tarbetu ägedusega ta õlavarre ümber musta kummilindi, mõõtis tal vererõhku ja kandis tulemuse tabelisse (pealkiri MORSE, E.) säärase ükskõiksusega, nagu tahtes öelda, et ärevust suudaksid temas põhjustada vaid kõige äärmuslikumad näidud. Viimaks pööras meditsiiniõde tähelepanu kehatemperatuurile ning Morse tundis end pisut idiootlikuna, lamades, termomeeter suust tolknemas, enne kui see välja tõmmati, näit üle vaadati, see ilmselt ebarahuldavaks tunnistati, kraadiklaasi kolm korda jõuliselt raputati nagu tagantkaelöökidega pingpongis, ning suruti siis kogu eelnenud ebamugavusega uuesti ta keele alla.

„Kas ma jään ellu?“ sõandas Morse küsida, kui õde uued andmed tabelisse kandis.

„Teil on temperatuur,“ vastas kidakeelne näitsik.

„Mina arvasin, et kõigil on temperatuur,“ pomises Morse.

Kuid õde oli talle hetkeks selja pööranud, et tegelda uue saabunuga.

Äsja oli sisse veeretatud nooruk, jalad porised ja suur osa ülejäänud kehast punase-mustatriibulises ragbisärgis, laubal kole haav. Ent Morse'ile tundus poiss täiesti rahulikuna, kui (seesama) abitöötaja teda põhjalikult eluloo, usundi ja sugulaste kohta küsitles. Ja kui nooruk suhtus samasuguse rahuga sellesse, kui (seesama) meditsiiniõde sooritas tema kallal oma toimingud stetoskoobi, vererõhuaparaadi ja kraadiklaasiga, ei jäänud Morse'il muud üle kui kadestada tuttavlikkust, millega noor poiss ja niisama noor neiu selle protseduuri läbi tegid. Äkki – ja peaaegu julmalt – jõudis Morse'ini tõdemus, et seesama noor neiu oli näinud teda – Morse'i! – täpselt sellena, kes ta oli: oma elu eest võitleva viiekümnendate eluaastate alguses mehena, kellel tuli seista silmitsi väarikusele pisut halvasti mõjuvate songade ja hemorroidide, kuseteede põletike ja – jah! – kaksteistsõrmiksoole haavanditega.

Neerukauss oli jäetud käeulatusse ja Morse öökis parajasti ägedalt, kuid tulemusteta, kui noor intern (Morse'ist ehk poole noorem) astus tema kõrvale ning hakkas uurima kiirabi, administratsiooni ja meditsiinitöötajate kirjapanekuid.

„Teil on üsna kole kõhuhäda – kas te saate sellest aru?“

Morse kehtas ebamääraselt õlgu. „Keegi ei ole mulle veel midagi öelnud.“

„Ei pea ju olema Sherlock Holmes, et kahtlustada, et teie seedimisega on midagi üsna radikaalselt hullusti, mis te arvate?“

Morse tahtis vastata, kuid intern jätkas. „Ja minu meelest teid alles toodi sisse. Kui te annaksite meile – härra ... eee ... Morse, jah? – meile võimaluse, püüaksime teile rohkem rääkida niipea kui saame, kas sobib?“

„Mul ei ole tegelikult häda midagi,“ sõnas korralikult noomida saanud politseipeainspektor uuesti pikali heites ja püüdes lõdvestada pinget, mis oli end kõvasti ta õlalihastesse sättinud.

„Kardan, et see ei ole nii. Parimal juhul on teil maohaavad, mis otsustasid äkki veritsema hakata“ – Morse tundis kusagil diafragmas teravat hirmukihvatust – „ja halvimal juhul on teil niinimetatud perforatsioonid haavand, ja kui lugu on nii ...“

„Kui lugu on nii?“ kordas Morse jõuetult. Ent noor arst ei vastanud kohe ning suskis, pigistas ja sõtkus järgmised paar minutit Morse'i alakõhtu.

„Kas te leidsite midagi?“ küsis Morse hädise ja sunnitud vabandusmuigega.

„Te võiksite paar naela alla võtta. Teie maks on suurenenud.“

„Minu meelest te ütlesite, et asi on maos.“

„Oh jaa, nii see on. Teil oli maoverejooks.“

„Kuid mis pistmist on sellel minu maksaga?“

„Kas te joote palju, härra Morse?“

„Noh, enamik inimesi võtab päevas klaasi või paar.“

„Kas te joote palju?“ (Samad sõnad, kuid kärsitusest pool tooni madalamad.)

Morse kehtas õlgu nii ükskõikselt kui pead tõstev paanika lubas. „Jah, mulle meeldib juua klaasike õlut.“

„Mitu pinti te nädalas joote?“

„Nädalas?“ piiksatas Morse ja ta nägu tõmbus pilve nagu lapsel, kellele oli äsja esitatud keerukas peastarvutamise ülesanne.

„Või päevas?“ tuli intern appi.

Morse jagas kolmega. „Arvan, et kaks-kolm.“

„Kas te tarvitate kanget alkoholi?“

„Vahetevahel.“

„Millist kanget alkoholi?“

Morse kehtas uuesti pinges õlgu. „Viskit, vahel luban endale piisakese Šoti viskit.“

„Kui kauaks teile pudelist viskist jätkub?“

„Sõltub sellest, kui suur see on.“

Morse taipas kohe, et tema naljatamiskatset ei hinnatud, ja korru-
tas kiiresti kolmega. „Nädal – kümme päeva – umbes nii.“

„Mitu sigaretti te päevas suitsetate?“

„Kaheksa ... kümme.“ vastas Morse nüüd asja käppa saades ja sujuvalt kolmega jagades.

„Kas te trenni teete: jalutate, jooksete, sõidate rattaga, mängite seinatennist?“

Enne kui Morse jõudis vastuse välja mõelda, pidi ta küünituma käeulatusse jäetud neerukausi poole. Kui ta oksendas, seekord tulemuslikult, märkas intern teatud murega kohvipurusegus ära-
andlikke erkpunaseid verepiisku – verd, millest võeti iga päev ohtra nikotiiniga hapnikku ja millele lisati heldelt alkoholi.

Mõnda aega pärast neid sündmusi oli Morse'i mõistus veidi hägune. Kuid hiljem meenus talle õde, kes tema kohale kummardus – seesama noor põetaja, kes varemgi –, ning ta mäletas neiu vasaku käe kaunilt maniküüritud sõrmi, kui õde kella uuesti peopessa võt-
tis, ja suutis peaaegu ta mõtteid lugeda, kui naine, kulm kortsus, uuris pooleminutise pulsi ja kolmekümne kellasekundi häirivat võrrandit ...